

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe za vojvodino kranjsko.

Ureja Gustav Pirc, družbeni ravnatelj.

»Kmetovalec« izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stane 4 K, za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 2 K na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) se zaračunajo po nastopni ceni: Inserat na vsi strani 90 K, na $\frac{1}{2}$ strani 60 K, na $\frac{1}{3}$ strani 30 K, na $\frac{1}{4}$ strani 15 K in na $\frac{1}{8}$ strani 8 K. Pri večjih naročitih rabat. Družabnikom 20 % popusta.

Vsa pisma, naročila in reklamacije je pošiljati c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, Turjaški trg šte. 3.

Ponatisi iz »Kmetovalca« so dovoljeni le tedaj, če se navede vir.

Št. 10. V Ljubljani, 31. maja 1913. Letnik XXX.

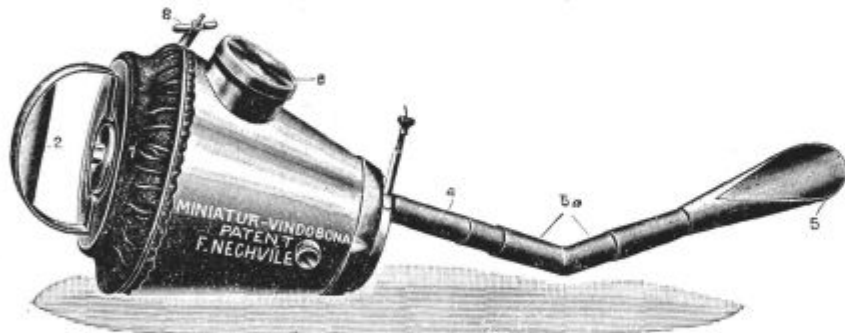
Obseg: Zatiranje trtnih, sadnih in vrtnih škodljivcev. — O sestavljanju in setvi travnih mešanic. — Vprašanja in odgovori. — Kmetijske novice. — Družbene vesti. — Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske. — Priloga „Perutninar“: Kako se ozdravijo debele bele kraste na nogah perutnine. — Koliko kokoši moremo dati enemu petelinu. — Nekaj splošnih vprašanj o perutninarstvu. — Perutninarske vesti. — **Inserati.**

Zatiranje trtnih, sadnih in vrtnih škodljivcev.

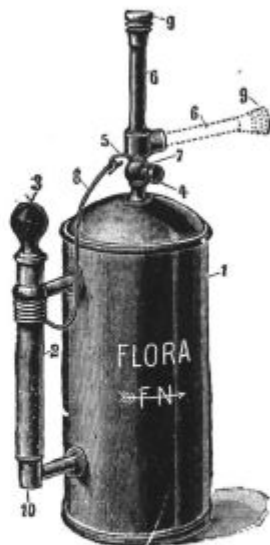
Komaj se spomladi začnejo trtne, sadne in vrtno rastline razvijati, že jim preti mnogo nevarnih škodljivcev. Najbolj nevarni so najmanjši živalski in rastlinski škodljivci, ki jih s prostim očesom komaj vidimo ali jih sploh ne vidimo. Naj navedem na tem mestu nekaj najbolj zanesljivih sredstev zoper take škodljivce, ki jih delimo na živalske in rastlinske.

način, da jim nastavljamo pasti (popirnat pasove, črepinje, cunjje itd.), kamor se zalezejo in jih potem tamkaj lahko uničimo, ali da jih otresemo na podložene rjuhe itd. in tako skupaj spravimo in uničimo.

Deloma jih lahko tudi uničujemo posredno stem, da zatiramo njihove ličinke in da odstranjujemo sorodne rastline (grmovje itd.),

Podoba 73.

Podoba 74.

Med živalske škodljivce najnižje vrste štejemo razne žuželke, tako na primer listne ušice, krvavo uš, ščitne ušice ali kaparje, dalje gosenice in črvičke (ličinke raznih dnevnih in nočnih metuljev in veš) in končno razne hrošče, zlasti rilčkarje.

Zoper hrošče navadno nimamo drugega sredstva, kakor da jih neposredno uničujemo. To se godi na ta

ki se na njih ličinke ali hrošči sami redijo.

Gosenice zatiramo skoraj vedno na enak način kakor hrošče, to se pravi, da jih naravnost pobiramo, sežigamo, lovimo na lepljive pase itd., ali da lovimo in uničujemo metulje in veše, ki zaležejo gosenice.

Najbolj zanesljivi in zvesti pomočniki pri zatiranju gosenic so nam ptice pevke, zlasti senice, zato podpi-

rajmo njih razvoj s krmljenjem pozimi in z nastavljanjem za gnezdenje pripravnih dupelj in škatelj poleti.

Ušice na sadnem drevju, trti in vrtnih rastlinah zatiramo najbolj zanesljivo naravnost s strupenimi tekočinami.

Za zelene ali črne listne ušice zadostuje, da jih s takimi sredstvi dobro omočimo (poškropimo), dočim moramo ušice, ki so zavarovane proti tem jedkim tekočinam z volno (na pr. krvava uš) ali z luskinicami (ščitne uši, kaparji), dobro podrgniti s krtačo, namočeno v tej tekočini.

Sredstva, ki se rabijo zoper take škodljivce, so naslednja:

Tobakov izvleček, rjava, gosta tekočina, ki vsebuje strup nikotin. Dobiva se iz tobačnih tvornic, prodaja se v glavnih trafikah po 1 K 60 h kilogram, v večjih škatljah ceneje. Za listne ušice zadostuje 1 % raztopina, to je 1 kg na 100 l vode. Primešati pa jej je zaradi boljšega učinka 1 % (1 kg na 100 l vode) mazavega mila (mehkega kalijevega mila), ki se prej raztopi v vreli vodi.

Podobno kakor tobakov izvleček učinkuje tudi 1 % raztopina lizola, samo da rada opali nežne vršičke nekterih rastlin, na primer vrtnic itd.

Zelo dobro sredstvo proti ušicam je tudi kvasijev odvarek, zmešan z milnico.

Kilogram kvasijevih trščic (mušjega lesa) se kuha v 5 l vode, 24 ur pozneje se odvarek odstavi in odcedi. Medtem se v 5 l vrele vode raztopi 1 1/4 kg mazavega mila. Oboje se skupaj zmeša, potem se dodane še 5 l vode, pa se dobi izvrstno sredstvo zoper listne ušice. Še bolje je seveda, če se primeša tudi še 1 % tobakovega izvlečka.

Zelo dobro sredstvo proti krvavi uši in drugim podobnim zajedalkam, kakor majhnim gosonicam itd., je petrolejeva emulzija. V nekaj litrih vrele vode se raztopi 1.5 kg mazavega mila. Potem se prilije 1.5 kg petroleja in se tekočina toliko časa čvrsto meša s kako metlico, da se petrolej tako dobro z vodo pomeša, da je tekočina bela kakor mleko. Na vrhu tekočine ne smejo plavati mastni madeži, ker bi to bilo znamenje, da nismo zadosti mešali.

S tem sredstvom škropimo ali mažemo napadene rastline na že omenjeni način.

Izmed rastlinskih škodljivcev sadnih in vrtnih rastlin so najbolj nevarne razne glivice, ki rasejo na zelenih delih kulturnih rastlin ali v njih.

Prve glivice, to je one, ki rasejo na površju zelenih delov rastlin in tvorijo na njih sivo prevleko, imenujemo prave plesni. Take plesni nahajamo na grozdju (oidium), na vrtnicah, grahu, fižolu, pesi, zelju, sadnem drevju (zlasti na jablanah), malinah, dalje tudi na gozdnih rastlinah (hrastu, javorju) itd.

Proti plesnim imamo naslednja sredstva:

1.) Zgodaj spomladi, preden se plesen pokaže, škropljenje s 0.5 do 0.7 % raztopino žveplovega kalija (žvepleni jeter), to je 50 do 70 g žveplovega kalija na 10 l vode. Pri nežnejših rastlinah (vrtnicah) zadostuje celo 0.3—0.4 % raztopina.

Da se doseže pravi učinek, je treba zgodaj začeti in škropljenje vsakih 8—10 dni ponoviti.

2.) Žveplanje. Prašenje s svežim, čistim in kar najfineje zmletim žveplom (žvepleno moko, ne žvepleni cvetom), ki se prodaja pod laškim imenom „zolfo ventilato“ (vejano žveplo). V novejšem času

se priporoča zlasti proti trtni plesnobi galično vejano žveplo (zolfo ventilato ramato), ki učinkuje obenem tudi proti peronospori na grozdju.

Da se doseže dober učinek, se mora z žveplanjem jako zgodaj pričeti in se mora ponavljati v kratkih presledkih (8—14 dni). Žveplati je treba ob suhem, vročem, solnčnem vremenu in se mora žvepleni prah kar najfineje razprašiti. Zelo priporočljivi so v to svrhu žveplalniki, ki jih pod imenom „Vindobona“ izdeluje in prodaja tvrdka Franc Nechvile na Dunaju (V./1., Margarethenstrasse 98). Za vrtove zadostuje majhen ročni žveplalnik „Miniatur Vindobona“ (glej podobo 73.), čigar znižana cena je 10 K s poštnino vred. Ta zelo fino delujoči ročni žveplalnik bi moral imeti vsak vinar, gradnik, vrtnar ali sadjar. Za večje posestnike izdeluje tvrdka večje nahrbtnne žveplalnike in jih oddaja po ceniku na priporočilo podpisane za 20 % ceneje. Druga skupina na rastlinah škodujočih glivic se loči od prvih po tem, da njih podgobje (korenice) ne rase na površju, temveč v notranjščini zelenih rastlinskih delov. Sem spadajo najbolj škodljive glive, kakor neprave plesni, kakor je peronospora ali strupena rosa na trti, krompirju, kumarah, dalje razne rje na sadnem drevju, kakor rja na češpljah in vrtnicah, skrlup na sadju, kodravost listja in rožičenje plodov na koščičastem sadju, rja na vrtnicah, češpljah itd.

Njih zatiranje je torej težavnejše, in sicer le zabranjevalno, to se pravi, da se rastline morajo prej poškropiti s strupeno tekočino, preden se na njej gliva razvije, kajti potem, ko se je gliva že razvila in zarasla v notranjščino lista itd., ni mogoče več do nje priti in jo uničiti.

Če torej hočemo rastline obvarovati teh boleznih, jih moramo zelo zgodaj in v kratkih presledkih škropiti z raztopino bakrenih soli, ki so se izkazale za najbolj zanesljive. Žveplanje proti tem boleznim ne pomaga.

Najbolje se je obnesla spojina, ki jo pozna kemik pod imenom žveplenokisli baker, trgovec in gospodar pa pod imenom modra galica ali bakrov vitriol.

Raztopine 1 1/2 do 2 kg modre galice v 100 l vode preprečijo, če se rabijo v pravem času, to je zelo zgodaj in v kratkih presledkih, razvoj omenjenih boleznih.

Ker je galica samanasebi zelo kislina in bi zelene dele rastlin opalila, se ji primeša toliko apna ali sode, da se ji vzame kislina. Na 1 kg galice je treba vzeti 1 kg živega, oz. 1 1/2 kg mastnega, ugašenega apna, ali pa 1 1/4 kg sode. Da zmes ni več kislina, se najbolj zanesljivo dožene z lakmovim ali fenolftaleinovim popirjem.

Zmes galične raztopine z apnom imenujemo bordóško zmes, zmes galice s sodo pa burgundsko zmes. Njih učinek je enak. Oboja zmes se mora vselej sveže in pravilno pripraviti, sicer nima učinka ali celo škoduje.

Zunaj vinorodnih krajev, kjer niso tega dela vajeni, povzročata priprava ktereikoli škropilne zmesi težave, zato priporočam v takih slučajih sredstvo, ki ga pod imenom „Tenax“ (beri: ténaks) izdeluje in prodaja kemijska tvornica dr. G. Heiner & Co. na Dunaju (VI.2. Mollardgasse 69).

Tenaks je droben prah, ki obstoji iz zmlete modre galice, sode in žveplenokisle gline.

Zadnja je primešana zaradi tega, da sredstvo na rastlinah bolj drži, da ga torej dež tako hitro ne opere.

Po izkušnjah, ki jih je s tem sredstvom delal poleg drugih strokovnjakov tudi podpisani sam, je tenaksov učinek enak onemu enako močne bordóške ali burgundske zmesi, njegova raba je pa neprimerno lažja in enostavnejša.

Odtehta se $1\frac{1}{2}$ kg (do 2 kg) praška, ki se strese v vodo, dobro pomeša, in škropilna zmes je pripravljena ter se lahko takoj rabi. Škropilna zmes se lahko pripravlja sproti (na vsakih 10 l vode se vzame 15 dek tenaksa) brez vseh težav, kar je posebno veliko vredno v nezanesljivem vremenu. Ker se prah hitro in popolnoma raztopi, ne zamaši škropilnic, ker je pravilno sestavljen, ne opali listja itd. To so izdatne ugodnosti.

Ker stoji izdelovanje tega sredstva pod vedno kontrolo c. kr. postaje za varstvo kmetijskih rastlin, je tudi vsaka prevara pri njem izključena.

Sredstvo je razmeroma ceno. Dočim stane na pr. danes 100 kg modre galice v Ljubljani 68 K, postavi tvrdka Heiner 100 kg tenaksa v vrečah po 25, 50 ali 100 kg na vsako postajo franco po 72 K in daje še društvom pri večjih naročilih primeren popust. Če računamo, da odpade pri tem sredstvu nabava apna ali sode in vsako drugo delo, vidimo, da ni skoraj nič dražje kakor galica sama. Zato ga posebno priporočam tam, kjer posestniki ne potrebujejo velikih množin škropilne zmesi. Tvrdka pošilja tudi majhne množine v vrečah po 2 kg in 5 kg po pošti po 74 h kilogram na Dunaju, kar pride posebno gospodarjem v nevinorodnih krajih prav, ki potrebujejo le majhne množine škropilne zmesi in si jo navadno iz galice ne znajo pravilno pripraviti.

Učinek škropljenja je pri vsakem sredstvu odvisen tudi od škropilnice. Čim bolj fino se škropilna tekočina razprši, tem bolj učinkuje in pri tem se porabi tem manj zmesi.

Škropiti pa je treba ne samo zgornje, temveč tudi spodnje strani listov, zlasti tiste, ki so obrnjene navzgor ali na zunaj, ker je znano, da se gliva zarase v list skoz odprtine (reže) na spodnji strani lista. Grozdje in plod sploh je s tekočino tako močno poškropiti, da se od njih kar cedi.

Špecialist v izdelovanju škropilnic je že omenjeni tvorničar Nechvile, kjer se lahko dobe raznovrstne škropilnice od največje drevesne do najmanjše vrtno. Najbolj razširjena in najbolj priljubljena je njegova trtna škropilnica „Avstrija“. Za vrtove, posebno za škropljenje vrtnic, špalirjev itd. zlasti v nevinorodnih krajih, priporočam kot zelo pripravno malo škropilnico, ki jo izdeluje Nechvile pod imenom „Flora“ (glej podobo 74.).

Taka škropilnica s posodo, držečo 2 l, stane z 20%nim popustom, ki ga daje tvrdka na priporočilo podpisanega pri vseh škropilnicah, kakih 15 K. Pripravna je ne samo za škropljenje bordóške zmesi, ampak tudi za zatiranje listnih ušic, razkuževanje itd.

Škropilnica se napolni približno do $\frac{3}{4}$ vsebine s škropilno zmesjo, nato se zapre, napumpa se vanjo zrak, in škropilnica škropi do zadnjega konca sama. Leva roka, ki je pri tem popolnoma prosta, lahko primerno pomaga pri razgrinjanju listov itd.

B. Skalický,
c. kr. vinarški nadzornik.

O sestavljanju in setvi travnih mešanic.

(Po dr. T. vitezju Weinzierlu preložil in priredil inženir Jak. Turk.)
(Dalje.)

7. O množini posetve.

Takozvana normalna množina posetve pri čistih setvah za površinsko enoto (hektar ali pa oral) ali polna setev se izraža v kilogramih in je dana v teži čistega in kalivega semena, ki je potrebno, da se v normalnih rastnih razmerah in pri krmskem užitku primerno razvijejo na dotični površinski enoti iz njega vzklije vsakojake rastline.

8. O kiloprocentih.

Naravno je, da se mora ravnati vsakokratna množina posetve posameznih semenskih vrst po rabnosti (rabni vrednosti) danega semenskega blaga. Če se na primer pri čisti setvi potrebuje 83 kilogramov francoske pahovke s 53odstotno rabnostjo na 1 hektar, tedaj je naravno, da se potrebuje več francoske pahovke, ki ima samo 40 odstotkov rabnosti. Ta množina se da popolnoma natančno izračunati iz razmerja $53:40 = x:83$, pri čemer pomenja x neznano množino posetve. Na ta način se dobi za $x = 53 \times 83:40 = 109.9$ kilogramov kot prava množina posetve za slabše seme s 40 odstotno rabnostjo.

Ta zmnožek (produkt) iz rabnosti in k njej spadajoče množine posetve se imenuje kiloprocent in izraža potemtakem pravo množino posetve za hektar (ozir. za oral), pri čemer se vpošteva vsakokratna rabnost (rabna vrednost). Vsakokratno posetveno množino torej dobimo, če delimo kiloprocente z dano rabnostjo.

9. O dokladi.

Ker more rasti pri mešanih setvah na površinski enoti primerno večje število rastlin kakor pri čistih setvah, tedaj je v razpredelnici navedena množina posetve pre nizko odmerjena za mešanice in se mora zvišati z doklado. Čim raznovrstnejša je mešanica, čim neugodnejše je gnojilno stanje, čim slabše so talne razmere itd. itd., tem večja mora biti doklada. Po izkušnjah znaša navadno doklada pri travnih deteljinah 0 do 30 odstotkov, pri menjalnih travnikih 50 odstotkov, pri stalnih travnikih 80 odstotkov, pri stalnih pašnikih 100 odstotkov in pri vrtnih tratah ter pobočjih zaradi velike posetvene gostote, ki je tu potrebna, do 400 odstotkov čiste (polne) setve.

10. Kako se sestavijo in izračunijo semenske mešanice.

Površinski odstotek. Ko so izbrane rastline, ki naj bi bile v mešanici, pri čemer je uvaževati prej opisana njihova svojstva, namen rabe ter nameravano trpežnost naprave, se mora predvsem določiti razmerje, kako naj bodo zastopane posamezne vrste v mešanici, oziroma na polju. To v odstotkih izraženo razmerje imenujemo površinski odstotek in mora torej vsota odstotkov vseh v mešanico vzetih rastlinskih vrst spolniti število 100. Z ozirom na množino setve pove torej površinski odstotek tudi, kolik del posetvene množine dotičnega semena je treba za mešanico pri posamski setvi (polni setvi); zavoljotega govorimo tudi o procentih čiste setve ali o polni setvi.

Izračun semenskih mešanic, Ko je z uvaževanjem tega, kar je bilo prej omenjeno, določena potrebna doklada, se izračuni množina posetve po naslednjih dveh zgledih, ki sta razvidna iz razpredelnice II.

Razpredelnica II.

Semenska vrsta	I. Semenska mešanica za travno deteljino (2- do 3letna) na svežih, lagodnih glinastih tleh					II. Semenska mešanica za menjalni travnik (4- do 6 letna) na svežih, lagodnih glinastih tleh				
	V mešanico je vzeti na 1 hektar brez doklade					V mešanico je vzeti na 1 oral s 50 odstotno doklado				
	pri povprečni rabnosti (posetvena razpredelnica I.)		pri polegstoječi rabnosti			pri povprečni rabnosti (posetv. razpredeln. II.)		pri polegstoječi rabnosti		
	kg	kilo-procenti	%	kg		kg	kilo-procenti	%	kg	
Domača detelja . .	60	12.6	1071	75	14.3	15	2.7	230	75	3.1
Bela detelja . . .	—	—	—	—	—	2	0.2	15	65	0.3
Švedska detelja . .	20	2.6	211	60	3.5	15	1.8	146	60	2.4
Mačji rep	10	1.8	157	78	2.0	18	2.7	235	78	3.0
Angleška ljuljka . .	—	—	—	—	—	10	4.8	374	80	4.7
Laška ljuljka	10	4.6	335	—	—	5	2.3	164	—	—
Francoska pahovka .	—	—	—	—	—	15	8.6	480	44	10.9
Pasja trava	—	—	—	—	—	10	3.3	211	55	3.8
Travniška bilnica .	—	—	—	—	—	10	5.0	380	84	4.5

V prvem zgledu (I.) so zastopane samo štiri vrste in se zaradi tega ni računila doklada. Na podlagi posetvene razpredelnice I. znaša množina posetve za domačo deteljo pri čisti setvi na 1 hektar 21 kilogramov ali 1785 kiloprocentov. Ker pa ima zavzeti domača detelja le 60 odstotkov vsega površja, zato je treba za mešanico $\frac{21 \times 60}{100} = 12.6$ kilogramov ali $\frac{1785 \times 60}{100} = 1071$ kiloprocentov. Za podlago tem številom služi rabnost (rabna vrednost) dobrega kupčijskega blaga. Če pa nam je na razpolago malovredno blago domače detelje, ki ima n. pr. 75 odstotkov rabnosti, tedaj dobimo z delitvijo kiloprocentov, namreč $1071 : 75 = 14.28$ kilogramov, ono množino domače detelje, ki jo potrebujemo s 60 odstotki za mešanico. Prav tako, kakor za domačo deteljo, izračunati je množino posetve tudi za drugo vrsto seme.

Zgled (II.) (mešanica št. II. v razpredelnici II.) za menjalni travnik je izračunjen na podlagi posetvene razpredelnice za en oral. Tu je vzeti 50 odstotno doklado. Normalna množina posetve za čisto setev se torej poišče v stolpcu 50 odstotkov, za domačo deteljo n. pr. 18.0 kilogramov ali 1530 kiloprocentov. Če bi imela domača detelja zavzeti le 15 odstotkov vsega površja, tedaj se je sme posejati samo $\frac{18.0 \times 15}{100} = 2.7$ kilograma ali $\frac{1530 \times 15}{100} = 230$ kiloprocentov. Ker pa nima blago, ki nam je na razpolago, 85 odstotkov rabnosti, ampak jih ima samo 75, zato potrebujemo tega blaga $230 : 75 = 3.1$ kilograma.

Vprašanja in odgovori.

Na vsa gospodarska vprašanja, ki dohajajo na c. kr. kmetijsko družbo kranjsko ali na uredništvo „Kmetovalca“, se načelno odgovarja le v „Kmetovalcu“. Odgovori, ki so splošno poučni, se uvrste med „Vprašanja in odgovore“, ostali pa v „Listnico uredništva“. Odgovarja se le na vprašanja, ki so podpisana s celim imenom, v „Kmetovalcu“ se pri vprašanju pristavijo pričetne črke imena in kraja. Če vprašalec ne želi drugače. Redno se v vsaki številki odgovori le na tista vprašanja, ki so prišla vsaj štiri dni pred izdajo lista; na prepozno došla vprašanja se odgovori v prihodnji številki. Kdor takoj želi odgovora na kako gospodarsko vprašanje, mora priložiti znamko za odgovor. Na vprašanja, ki niso gospodarska in odgovori nanja niso splošno poučni in zanimivi, se ne odgovarja v „Kmetovalcu“, ampak le pismeno če je pismu priloženih 50 h v znakah kot prispevek k družbenemu pokojninskemu zakladu.

Vprašanje 103. Rad bi se oprijel umetnega perutninarstva, zato vprašam, če se to izplača, kje bi si lahko ogledal tozadevne naprave, kako je ravnati z valilniki in ktere vrste valilniki bi bili najpripravnejši? (J. P. v R.)

Odgovor: Dobičkonosnost umetnega perutninarstva je največ zavisna od krajevnih razmer ter se dožene s svinčnikom v roki, če se že naprej izračunljo dohodki in stroški. V naših razmerah se bo čisto umetno perutninarstvo malokje izplačalo, ker imamo penizke cene za jajca in za klavno perutnino. To seveda velja le v splošnjem, kajti pod gotovimi pogoji more tudi pri nas umetno perutninarstvo biti dobičkonosno. V gospodinjski šoli naše družbe velja krma za vsako kokoš navzlic raznim kuhinjskim odpadkom še vedno na dan poldrugi vinar, torej na leto skoraj pet kron in pol. Pri tako dragem krmljenju more biti reja kokoši le tedaj dobičkonosna, če se jajca kot plemenska draže prodajajo kakor je tržna cena. Naprave za umetno perutninarstvo si morete ogledati v družbeni gospodinjski šoli, ali na deželni kmetijski šoli na Grmu. Prav dobre valilnike izdeluje tvrdka F. Sartorius na Nemškem, ki jih ima v zalogi tvrdka Franc Zimmer, Dunaj, IV., Wienstrasse 21. Vsak valilnik je pa jako občutljiva priprava, ki jo je treba dobro pozuat. Le vsled daljše prakse se končno dosejajo dobri uspehi. Ne da bi imeli dovolj prostora, kjer se plemenska kuretina more dovolj gibati, ne dosežete pri najumnejši umetni reji kuretine nikakega pravega uspeha. Pri tej panogi se le tedaj doseže dober uspeh, če ima plemenska perutnina vsaj nekoliko zanj neobhodno potrebne paše. Ravno iz tega vzroka je kmečka kokošereja najumestnejša in tudi dobičkonosna, ker se živali dovolj gibljejo in večidel svoje krme zastoj dobe na paši.

Vprašanje 104. Ali spada poravnava zaradi paše kokoši po tujem svetu pred občinski posredovalni urad ali pred občinsko starešinstvo? (A. L. v V.)

Odgovor: Glasom kranjskega deželnega zakona, ki se tiče občinskih posredovalnih uradov, spadajo pred občinski posredovalni urad edinole sprave vsled razžaljenja časti ter poravnave v § 11. navedenih zadev, ki se tičejo gotovih civilnopravni sporov. Paša kokoši po tujem svetu je pa prestopke deželnega zakona za obrambo poljščine, je kaznivo dejanje, ki ga kaznuje župan. Kaznovanje tega prestopka izvršuje župan skupno z dvema občinskima odbornikoma po določenih občinskega reda.

Vprašanje 105. V sosedni občini imam mlako in zato občina od mene zahteva prispevek k stroškom za čuvaja. Ali sem dolžan plačevati ta prispevek, ker jaz čuvaja ne potrebujem, kajti po mojem mnenju mora biti čuvaj samo za gozd. (A. L. v S.)

Odgovor: Ni res, da bi čuvaj moral biti samo za gozd, kajti občina lahko nastavi gozdnega in poljskega čuvaja v eni osebi, ali tudi le poljskega čuvaja. Glasom kranjskega deželnega zakona je občina upravičena nastaviti enega ali več čuvajev ter je stroške za te čuvaje v zmislu občinskega reda razumno razdeliti na gospodarje tistih zemljišč, ki so čuvajem v nadzorstvo izročeni. Ker v navadnih

razmerah na mlaki ni misliti na kako poljsko ali gozdno poškodbo, zato mlaka pač ne more biti čuvaju izročena v nadzorstvo, in s tega štaljšča Vi niste zavezani plačevati kakage prispevka kžplači poljskega ali gozdnega čuvaja.

Vprašanje 106. Ob steni svoje hiše imam speljano visokodebelnato marelično drevo. **Preden pa marelični plod dozori, skoraj vsak poči do koščice in prčine** potem gniti. To se dogaja samo pri enem drevesu, dočim ostane sadje drugih dreves zdravo. Ali je to kaka bolezen in kako se odpomore? (F. P. v D.)

Odgovor: Da marelični plod poka, preden dozori, je lahko vzrok marelična vrsta, ki ima to napako, bržkone je pa vzrok velika vlaga v zemlji, ki dela plodove izredno sočne, vsled česar je napetost soka v plodu zelo velika in končno se mora plod razklati. V deževnem vremenu je seveda ta nepravilna še močnejša. V tem slučaju, seveda, če je naše domnevanje pravo, bi bilo edino sredstvo odpeljati preveliko vlago.

Vprašanje 107. Konci zime je moj štirinajstletni sin na mojem travniku požigal suho travo in, dasi smo požar gasili, se je vendar razširil in je na sosedovem zemljišču osmodil sosedovo jablano, ki se sedaj suši. Sosed sedaj zahteva od mene povračilo škode. Ali sem dolžan sosedu povrniti škodo vsled požara, ki je moj sin ni namenoma zakrivil? (M. D. v M.)

Odgovor: Starši so vedno odgovorni za dejanje svojih nerazsodnih otrok, ker so jih dolžni nadzirati. Najbolje je, če se s sosedom izlepa poravnate, kajti ravnanje Vašega sina je tudi kazenski prestop, in če sodišče zanj izve, bo vrhutega še sodnijsko kaznovan, oziroma boste Vi kaznovani, ker niste nanj pazili.

Vprašanje 108. Tla v svojem hlevu nameravam betonirati. Ali morajo biti na stajah pod živino na beton položena lesena tla, ker dovolj nastiljam? Koliko naj vise tla staj? Koliko visoke, široke in globoke naj bodo jaslji? Tukaj me strašijo, da dobi živina od betonskih jaslji črne zobe. Prosim pojasnila, koliko je resnice na tem? (I. S. v Š.)

Odgovor: Betonasta tla na živinskih stajah v hlevu so res mrzla, in če se dovolj ne nastilja, se živina lahko prehladi, zlasti lahko dobi vnetje vimena. Temu nedostatku se pa prav lahko in ceno odpomore, če se beton osami, t. j. vrhnja plast betona, ki bodi kake 3 do 4 cm debela, se položi na asfaltno lepenko. Pri umnem ravnanju pa betonasta tla niso škodljiva, saj imamo na tisoče vzornih hlevov, kjer živina brez vse škode leži na golem betonu. Staje naj le toliko vise, da se gnojnica more odtekat; torej zadostuje 2 do 3 cm strmca na vsak meter dolžine. Najbolje je jaslji narediti tako nizko, da je dno v isti višini kakor staja in da živina tako sklonjena je, kakor na paši. Spretni rob jaslji je v tem slučaju lahko največ 30 cm visok in širokost korit bodi kakih 25 do 30 cm. Če so jaslji tik stene, morajo biti seveda širje, da ima živina zaradi svojih rog dovolj prostora. Da bi goved zaradi betonastih jaslji dobila črne zobe, je prazna bajka. Nihče tistih, ki kaj takega trdijo, ne more tega z zgledom spričati, ampak so si to preprosto izmislili, kakor je pri nas sploh običajno pri vseh novostih.

Vprašanje 109. Shrambo z majhnim oknom nameravam izpremeniti v sobo za stanovanje in zato nameravam okno primerno povečati. To okno drži na sosedovo stran, sosed mi ga pa brani povečati. Ali ima sosed pravico zabraniti povečanje okna na njegovo stran? (I. D. v Š.)

Odgovor: Nihče ne more braniti narediti okna, obrnjenost na tuj svet, izvzemši če ima sosed glede tega v zemljiški knjigi vknjiženo prepovedno pravico. Pač pa se ne

sme odpirati okenski okvir v sosedovem ozračju, čemur je pa lahko odpomoči, če se naredi okno, ki se noter odpira.

Vprašanje 110. Pečam se s prasičereje, imam čedne in zračne svinjake, toda nimam sreče. Izvrgle so mi že tri svinje in sedaj je ena svinja skotila sedem pujskov, in se bojim, da mi tudi ti prač pridejo. **Kaj je vzrok, da pujski poginjajo,** in kaj naj storim, da ostanejo pujski zdravi in čvrsti? (M. P. v P.)

Odgovor: Da svinje izvržejo, oziroma da skoteni pujski poginejo, more biti vse polno vzrokov. Ker pa mi vzroka pri Vas ne poznamo, Vam tudi ničesar ne moremo svetovati. Nesreči ste prav gotovo sami vzrok, ker se ne držite navodil umne prasičereje. Naročite pri naši družbi knjigo „Soseda Razumnika prasičereja“, ki stane s poštnino vred 1 K. V njej najdete poljudno pojasnjena vsa navodila umne prasičereje. Velikokrat je vzrok taki nepravilni plemenjenosti prasičev, ki so v krvnem sorodstvu, in zlasti je škodljivo pripuščanje premladih svinj. Držite se strogo načela, da nikdar nobene svinje ne pripustite, dokler ni najmanj devet mesecev stara, in tudi tedaj ne naredite izjeme, če je mlada svinja še tako dobro razvita.

Vprašanje 111. Kaj je vzrok, da se pri nas račja jajca tako slabo valijo? Od petnajst podloženih jajec se navadno izvali le dve do šest mladih rac, dasi so podložena jajca vedno sveža. (F. M. v B.)

Odgovor: Vzrok tej nepravilni utegne biti, da podložena jajca niso oplojena, bodisi da je racman preslab, ali pa da mu je dodeljenih preveč rac. Spomladi, dokler je voda mrzla, kjer se race kopljejo, jajca niso rada oplojena. Pri mladih racah navadno prvih šest do deset jajec ni oplojenih, navzlic dobremu racmanu.

Vprašanje 112. Imam travnik in njivo poleg pota, ki po njem gonijo živino na pašo. Sedaj se je ograja ob potu pokvarila in živina uhaja na moj svet, kjer mi dela občutno škodo. **Ali sem dolžan zagraditi pred pašno živino svoj svet,** dasi jaz nimam nikake pravice do pašnika, in ali lahko prisilim lastnike pašnikov, da oni skrbijo za ograjo, oziroma da meni povrnejo škodo? (J. P. v S.)

Odgovor: Vi niste dolžni svojega sveta z ograjo varovati pred živino, ki hodi na pašo, in tudi nimate pravice lastnike živine siliti, da bi naredili ograjo, toda oni so odgovorni za škodo, ki jo njihova živina Vam naredi, Vam morajo povrniti storjeno škodo in so vrhutega še kaznivi po kranjskem deželnem zakonu, ki se tiče obrambe poljščine.

Vprašanje 113. Mi imamo na visoki gori svoje gozdne parcele, od koder smo od pamtiveka spravljali les čez neki plaz. Ta plaz se je sedaj zarasel in njegov lastnik ne pusti več po njem spravljati lesa. To nam je prepovedal šele lansko leto. **Kako nam je postopati, da ohranimo pravico, spravljati les iz gozda po omenjenem plazu,** ker drugje sploh ni mogoče? (L. P. v N.)

Odgovor: Če imate resnično služnostno pravico, spravljati svoj les iz svojih gozdnih parcel po dotičnem plazu, in ta služnostna pravica iz kterejakoli vzroka ni ugasnila, potem lastnik plaza nima pravice Vam spravljanje lesa prepovedati. Če se tri leta pokorite tej prepovedi, potem služnostna pravica ugasne. Sicer pa berite odgovor na 85. vprašanje v 8. številki letošnjega „Kmetovalca“ in drugi odgovor na to vprašanje v zadnji številki. V prihodnji številki bo priobčen spis o zakonu za pota za silo v gozdih, ki Vam tudi utegne služiti.

Vprašanje 114. Bral sem spis, ki priporoča proti bukanju svinj dejati v spolovila svinčene šibre. To sredstvo pri nas ni znano. Ali je to sredstvo dobro, ali se

je bati v zdravstvenem oziru kakih slabih posledic in ali se potrebne priprave dobivajo pri kmetijski družbi? (A. D. v B.)

Odgovor: Od Vas omenjeno sredstvo proti bukanju svinj je že zdavnaj znano in se vobče ne smatra za popolnoma zanesljivo. V zdravstvenem oziru ne velja za nevarno, vendar mu vsake nevarnosti ni odrekati, bodisi da kaka občutljiva svinja vložitev šiber ne prenese, ali pa da se lahko pojavi zastrupljenje po svinču. Sicer je pa bukanje neprijetno le pri nežlahtnih svinjah, ki v tem času lahko veliko na teži izgube, kar je seveda za kmetovalce škodljivo, dočim je pri zlahtnih in požlahtnjenih svinjah bukanje tako neznamo, da kmetovalcem ne povzroča nikake ali vsaj ne znatne škode. Svinje zlahtnega plemena pa imajo še druge velike, koristne vrline, in zato se dandanes ne bo noben kmetovalec pečal z rejo nežlahtnih prasičev, ampak le z rejo zlahtnih, ki je pri njih sredstvo proti bukanju navadno nepotrebno.

Kmetijske novice.

Pogozdovalne premije. Kranjsko-primorsko gozdarsko društvo je za leto 1912. podelilo za uspešno pogozdovanje goličav kmečkega posestva naslednje priznalne diplome, oziroma denarne premije, in sicer: priznalne diplome posestnikom: Ferdinandu Burgerju v Koških Poljanah pri Litiji, Francetu Gostišu v Gorenjem Logatcu in Juliju Lenasiju v Gorenjem Logatcu; denarne premije do 40 kron: posestnikom Francetu Kotarju iz Konja pri Vačah, Valentinu Leskovcu iz Gor. Logatca in Francetu Štepiču iz Orehka pri Pestojni; po 20 kron: posestnikom Štefanu Roju in Antonu Sedeju iz Dol pri Idriji, Janezu Samsu iz Stare Sušice ter Mariji Laharnarjevi s Save pri Litiji.

Društvo kmetijskih učiteljev iz južnih avstrijskih kronovin je imelo svoj ustanovni občni zbor v Gorici dne 11. maja t. l. Prihiti so kmetijski strokovnjaki iz Štajerske, Kranjske, Goriške, Istre in iz Trsta, dočim so dalmatinski svojo odsotnost zaradi neugodnih prometnih razmer opravičili. Razen teh je opravičilo še 14 kmetijskih učiteljev svojo odsotnost. V imenu pripravljalnega odbora je pozdravil navzoče ravnatelj Viljem Rohrman ter nakratko poudarjal potrebo organizacije kmetijskih učiteljev. Opozarjal je tudi, da se snuje državna zveza kmetijskih učiteljev, kjer moremo dobiti primerno zastopstvo le po društvu. Spominjal se je tudi — med tem so se vsi navzoči dvignili s sedežev — umrlega tovariša A. Planinška. Nato je podal besedo poslovodji Rudolfu Zdolšku, ki je nakratko obrisal delovanje pripravljalnega odbora. Nato je bilo sprejetih navzočih 35, dosedaj priglasenih udov. Potem so sledile volitve v načelstvo in društveni odbor. V načelstvo so bili izvoljeni gg.: ravnatelj Viljem Rohrman (načelnik), c. kr. vinarski nadzornik Bohuslav Skalicky (načelnika namestnik), strokovni učitelj Rudolf Zdolšek (poslovodja). V društveni odbor so bili izvoljeni gg. Ivan Belleš, St. Jur, Anton Štrekelj-Gorica, Franc Trampuš-Pazin, Guido Vardabasso-Poreč, Stanko Ožanič-Zader, Marko Marčič-Korčula. Za pregledovalca računov sta bila izvoljena gg. Ivo Sancin in Josip Zabavnik. Nadzornik Skalicky je predložil program za delovanje tekočega leta. Predvsem bo moralo društvo skrbeti, da se spišejo učne knjige za slovenske kmetijske šole. Nadalje se mora društvo zavzeti, da se uredi gmetne in službene razmere kmetijskih učiteljev in da se pritegnejo h kmetijskemu pouku le kvalificirane moči. Ob priliki razstav in drugih kmetijskih prireditvev naj odbor priredi skupne sestanke. Krajevne sestanke pa naj sklicujejo tudi posamezni odborniki. Slednjič je bilo

še sklenjeno, da priredi načelstvo kataster vseh javnih strokovnih mest južnih dežel. Prihodnji občni zbor se ima sklicati na Binkoštno nedeljo v Pulj. Po skupnem kosilu so se udeleženci podali na goriško kmetijsko šolo, kjer so se udeležile sprejema tudi gojenke gospodinjske šole v narodnih nošah in so pod vodstvom gospe Štrekljeve z znano gostoljubnostjo postregle. Gospod ravnatelj pa nam je priskrbel zanimivo pokušnjo goriških vin. Z večernim vlakom so udeleženci pohiteli v Trst, kjer se je v hotelu Balkan vršila pokušnja raznih vin, ki je bila posebno zaradi tega zanimiva, ker je bilo mogoče primerjati pridelke iste vrste iz raznih južnih dežel. Da se je naš program na tako poučen način zaključil, moramo zahvaliti vinarskega nadzornika Zabavnika. Omogočili so pa to točko razni gospodje in korporacije, ki so podarili v ta namea svoje pridelke. Razstavljeni so bila vina: bratov Klenoscheg v Gradcu, štajerske hranilnice v Gradcu, državne vzorne kleti v Novem mestu, kmetijske šole v Poreču, Franca Trampuša v Pazinu in oskrbnitstva škofijske menze na Krku. Posebno zahvalo mora izreči društvo tudi g. namestniškemu svetniku Pipitzu, ki je s svojo navzočnostjo počastil društveni večer.

Družbene vesti.

* **Kmetijske organizacije in županstva na Dolenskem**, ki so prejele modro galico po znižani ceni za razdelitev med vinogradnike, so že dobila potrebne tiskovine v zmislu 3. točke razglasa z dne 25. aprila t. l. V te tiskovine je vpisati prejemnike galice, množino prejetega blaga, približno velikost vinograda prejemnikovega in dnevna plačila. Te izpolnjene tiskovine bodo služile kmetijski družbi za kontrolo, da se ni zgodila kaka zloraba, in kmetijska družba bo po svojih zaupnikih to kontrolo strogo vršila. Tamkaj, kjer ti zapiski ne bodo v redu ali se ne bodo strinjali z dejanskimi razmerami, bo kmetijska družba zahtevala plačilo modre galice po tekoči polni ceni (K 68.) in si vrhutega pridržati kazensko ovadbo zaradi goljufije.

* **Oddaja modre galice**, žvepla in strojev po znižani ceni je izvršeno. Naročilo se je toliko, da bi štirikrat večja podpora jedva zadostovala vsem potrebam. Ker je torej podpora toliko prekoračena in se morajo razpoložljiva sredstva v prvi vrsti porabiti za znižanje cen, zato za prevoznine in odpise čisto nič ne ostane. Prejemniki morajo torej voznino iz svojega pokriti, oziroma družbi povrniti toliko, kolikor so si voznine odšteli.

* **Modra galica** je družbi pošla in se naročbe več ne sprejemajo.

* **Galično zmlato žveplo** je družbi pošlo.

* **Plačevanje blaga.** Gg. družbenim udom naznanjamo, da se družba strogo drži načela, vse gospodarske potrebščine oddajati le proti takojšnjemu plačilu, oziroma proti povzetju. Družba mora sama vse potrebščine sproti plačevati in nima sredstev, da bi mogla na upanje dajati, zato tudi opozarjamo za plačilo odgovorne podružnične načelnike, da se istotako drže tega načela in da naj skrbje za poravnavo vsakega družbenega računa tekom določenih 14 dni.

* **Trtne škropilnice** so tvornicam pošle in jih letos ne morejo več pravočasno dobavljati. Družba je oddala okoli 900 strojev po znižani ceni. Kdor izmed prosilcev škropilnice letos ni dobil, si jo prav lahko izposodi, ker morajo prejemniki škropilnic in žveplalnikov po znižani ceni vsem, ki jih zato prosijo, po možnosti posejevati stroje.

* **Škropilnice.** Po deželi mora biti silno veliko trtnih škropilnic, ki jih vinogradniki zanemarjajo, ker imajo kako majhno napako, vsled česar ne delujejo. Skoro vedno zadostuje, da se kak del s prav majhnimi stroški nadomesti. Družba je tekom zadnjih petih let razposlala nad 2000 strojev, ki morajo biti še vsi porabni, če se popravijo. Škropilnic ni več v zalogi in jih tvornica sedaj tudi za polno ceno ne more več pravočasno izdelati. Družba si je nabavila nekterih potrebščin k škropilnicam, ker jih morajo posestniki starih škropilnic nadomestiti. Nova škropilnica je draga, dočim se da majhna napaka često popraviti z nadomeščanjem kakega dela, kakor n. pr. male ventilne kroglice za Korono ali večje za Hero. Oboje stane po 18 h komad. Ventilni gumi stane 8 h. Gumijeve plošče po K 1.— Razpršilnike, ki se lahko rabijo za oba stroja, nadomešča družba po 75 h z iglo vred. Dvojni razpršilniki stanejo po K 2'60. Nova iznajdba je mrežna cevka, ki se lahko rabi pri vsaki razpršilni cevki, ne da bi bilo treba pri razpršilni cevki ali na razpršilniku kaj izpremeniti. Z mrežno cevko opremljena razpršilna cev lahko mnogo ur nemoteno deluje, ker se zamašenje dolgo zabranjuje. Komad stane 2 kroni.

* **Umetna gnojila** ima c. kr. kmetijska družba naslednja v zalogi:

Rudninski superfosfat s 14% v vodi raztopne fosforove kisline po K 7.— 100 kg z vrečo vred. Pri naročilih na cele vagone se pošlje superfosfat franco na vsako žel. postajo, vrhutega more družba dati 25 K popusta.

Tomasovo žlindro. Cena za nadrobno oddajo 18odstotne žlindre v Ljubljani je K 7.—, 100 kg.

Kalijevo sol po K 12'60 100 kg. To gnojilo se oddaja tudi v vrečah po 50 kg za 6 K 50 h, ker tvornica za množine po 50 kg zaračuna 20 h za vrečo. Kdor gnoji travnike s Tomasovo žlindro ali z rudninskim superfosfatom, ta mora gnojiti tudi s kalijem bodisi s kalijevo soljo ali s kajnitom. Mi odločno priporočamo kalijevo sol, ki ima v sebi 42% kalija in stane 12 K 60 h, dočim ima kajnit le 12—14% kalija ter stane 5 K 50 h. Namesto 300 kg kajnita se vzame le 100 kg kalijeve soli, a ima še več kalija in se vrhutega še prihrani 3 K 90 h.

Kajnit po 5 K 50 h 100 kg.

Kostno moko po 10 K 100 kg z vrečo vred.

Kostni superfosfat po 11 K 100 kg.

Amonijev sulfat po 38.—K 100 kg iz Ljubljane. To dušičnato gnojilo je važno za gnojenje na njivah žitu, krompirju, ozimini itd., in sicer v zvezi s superfosfatom in s kalijevo soljo. Poraba amonijevega sulfata v vinogradih je zlasti važna in zato posebno priporočena. Opozarjamo na spise: „Gnojenje vinogradov“ v peti in šesti številki in „Gnojenje travnikov spomladi s posebnim ozirom na umetna dušičnata gnojila“ v šesti številki letošnjega „Kmetovalca“.

Čilski soliter oddaja družba po K 34.— 100 kg.

Mešano umetno gnojilo (vinogradniško gnojilo), ki ima 10% v vodi raztopne fosforove kisline, 10% žveplenokislega kalija in 4% amonijevega dušika, oddaja družba po 17 K 50 h 100 kg z vrečo vred. (Glej spis „Mešana umetnagnojila“ v 3. številki lanskega „Kmetovalca“.)

* **Za živinorejce** ima družba v zalogi požiralnikove cevi za odraslo goved po 12 K komad in za teleta, ovce in koze po 7 K komad. Trokarji so po 5 K komad. Požiralnikove cevi in trokarji služijo v to, da se

napenjanje govedi hitro in zanesljivo odstrani. — V zalogi ima družba tudi mlečne cevi komad po 80 h. Mlečne cevi se rabijo za odtok mleka, kadar kravo vime tako boli, pa je ni mogoče molsti. — Napajalnike za teleta iz pocinjene ploščevine oddaja družba po 10 K.

Tropine podzemeljskega oreha. Te tropine imajo zajamčeno 56 do 57 odstotkov beljakovin in maščobe v sebi. Družba je ugodno kupila večjo množino in jih oddaja po 21 K 100 kg iz Ljubljane. Prof. dr. Pott pravi v svoji knjigi o krmilih: „Orehove tropine se morajo prištevati najmočnejšim dušičnatim in najlažje prebavnim rastlinskim močnim krmilom; odklikujejo se posebno po večji vsebini beljakovin.“ Tudi mi jih priporočamo našim udom, ki imajo živino navajeno na krmljenje z močnimi krmili; dobivajo se v vrečah po 75 kg.

Lanene tropine ima družba sedaj tudi v zalogi. Stanejo K 22.— 100 kg v Ljubljani, v vrečah po 50 kg.

Sezamove tropine. Družba je zopet ugodno kupila večje množine najfineje zmletih sezamovih tropin in jih oddaja po znižani ceni K 19.— 100 kg iz Ljubljane. Te tropine družba jako priporoča. Vsebujejo jamčeno 50 odstotkov beljakovin in maščobe in se dobivajo le v vrečah po 75 kg. Živinorejce opozarjamo na spis „Krmljenje z oljnimi tropinami“, ki je izšel v „Kmetovalcu“ in ki ga v obliki „Gospodarskih navodil“ na zahtevanje vsakomur brezplačno pošljemo. — Priporočati je umnim gospodarjem, da si čimprej priskrbe zadostno množino teh tropin. Pri odjemu pol ali celega vagona more dati družba znaten popust.

Sladkornata močna krmila kot okrepčujočo primes k drugim krmilom ima odslej naša c. kr. kmetijska družba v zalogi ter jih oddaja le v celih vrečah po 50 kg, in sicer mešanice za pitanje ter za molzne krave po 20 K 100 kg z vrečami vred iz družbenega skladišča ali postavljene na ljubljanski kolodvor. Opozarjamo na spis „Sladkornata močna krmila“ v 2. št. lanskega „Kmetovalca“, ki pojasnjuje naravo, učinek in način pokladanja sladkornatih močnih krmil.

Klajno apno, 38—42%, oddaja družba v izvornih vrečah, težkih 50 kg po 22 kg. V manjših množinah, nad 20 kg, po 24 h, v množinah pod 20 h kg pa po 26 h kg. Za manjše pošiljateve na zunaj se še posebej zaračuni za vsako pošiljatev 30 h za zavoj, vozni list itd. — Manj kakor 5 kg se ne razpošilja. — Opozarjamo, da je klajno apno potreben dodatek h krmil, koder krmila nimajo v sebi dovolj rudninskih snovi, zlasti fosforove kisline, in da klajnega apna ni zamenjati z ničvrednimi redilnimi štipami za živino.

Živinsko sol priskrbuje družba vsem tistim, ki ne morejo osebno v Ljubljano ali ki je v svoji bližini na morejo kupiti po 7 K 100 kg ali pa 3 K 60 h 50 kg. Živinska sol se oddaja le v vrečah po 50 kg. Le tiste naročila na živinsko sol se zvršujejo, ki se zanje denar naprej pošlje.

Semenska ajda. Družba ima za svoje ude izredno lepo in težko francosko izvorno seme sive ajde po 36 K 100 kg z vrečami vred. Ajde za seme bo primanjkovalo in zategadelj bo tisti najvarneje ravnal, ki si semensko ajdo pravočasno zagotovi.

Oddaja kos. Družba ima v zalogi za svoje ude posebno narejene kose iz najboljšega avstrijskega jekla, in sicer v isti kakovosti kakor lansko leto. — Kose so ravne, pri peti širje, in pete so tako postavljene, kakor jih žele naši kosci. Družba je dala

napraviti obliko, ki je sicer enotna, ki pa po možnosti ustreza različnim željam posameznih pokrajin vse dežele. Na pogosto izraženo željo po trših kosah imamo trše kaljene kose. — Vse kose so že obrušene, da se hitreje sklepljejo. Koso more vsakdo izbrati ter tako, ki ima kako napako, ki jo je zakrivila tvornica, zameniti. — Vsaka kosa ima vtisnjeno družbeno ime. — Ker se zaradi visoke poštnine pošiljatev posameznih kos preveč podraži, zato priporočamo skupno naročanje potom podružnic, in sicer če le mogoče vsaj 10 kos skupaj.

Cene kosam so naslednje :

Dolgoter v pesteh:	4 $\frac{1}{2}$	6	6 $\frac{1}{2}$	7	7 $\frac{1}{2}$	8
" " cm:	45	60	65	70	75	80

Cena: K 1.—, 1.—, 1.—, 1.20, 1.20, 1.20

Pri poštnih pošiljativah se zaračuni 30 h za ovaj in za vozni list. Kot posebna znamenitost glede kakovosti jekla in natančnega izdelovanja slove kose iz bavarških tvornic. Družba si je letos za poskušnjo nabavila manjšo množino teh kos, ki so napravljene iz pristnega švedskega jekla. Cene za komad so naslednje: za 65 cm dolge K 2.— (znamka Herkules) za 70 in za 75 cm dolge K 2.20 (znamka Herkules).

* **Prave bergamaške osle**, in sicer temnovišnjekaste podolgem žilaste, oddaja družba 25 do 26 cm dolge po 60 h, 28 do 29 cm dolge po 80 h komad.

Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske.

R a z g l a s

o prihodnjem tečaju podkovske šole v Ljubljani.

Novi šolski tečaj na podkovski šoli c. kr. kmetijske družbe kranjske v Ljubljani se prične dne 1. julija 1913.

Poleg podkovstva se učenci podkovske šole uče tudi ogledovanja klavne živine in mesa.

Kdor želi priti v podkovsko šolo, naj vloži prošnjo za sprejem ter naj ji priloži:

- 1.) krstni list;
- 2.) domovinski list;
- 3.) šolsko spričevalo;

4.) učno spričevalo v dokaz, da se je podkovstva izučil pri kakem kovaškem mojstru;

- 5.) npravstveno spričevalo.

Ubožni prosilci, ki se ne morejo šolati ob svojih stroških, niti ne morejo pričakovati podpore od svojcev, morejo dobiti po 100 K podpore pri kmetijski družbi. Prosilec za podporo pa mora svoji prošnji poleg navedenih prilog priložiti še:

- 6.) ubožni list in

7.) potrdilo, da je že najmanj dve leti služil kot kovaški pomočnik.

Prošnje za sprejem v podkovsko šolo naj se

do 25. junija t. l.

pošljejo ravnateljstvu podkovske šole v Ljubljani.

Sola bo trajala do konca decembra 1913.

Kdor dobro prestane skušnjo, more po postavi iz l. 1873. dobiti patent podkovskega mojstra; brez skušnje pa ne more nihče postati podkovski mojster.

Pouk v šoli je brezplačen, učenci morajo skrbeti le za hrano ter za potrebne učne knjige. Stanovanje imajo učenci v zavodu.

Učenci naj se zglase en dan pred šolskim pričetkom v podkovski šoli na Poljanski cesti.

Ker je v slovenskih deželah še vedno premalo v podkovstvu izučenih kovačev, ki bi mogli zdraviti tudi kopitne bolezni, pa tudi premalo izurjenih oglednikov živine in mesa, naj bi skrbela županstva, da dobi vsaka občina vsaj enega dobrega kovača ter živinskega in mesovnega oglednika.

Francišek Povše,

predsednik c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Živinozdravnik **Lovro Tepina**,
ravnatelj podkovske šole.

Naznanilo.

Skušnje na tukajšnji podkovski šoli se bodo vršile dne 30. in 31. junija t. l., in sicer 30. skušnja iz podkovstva za kovače, ki niso obiskovali podkovske šole, 31. pa za učence podkovske šole iz podkovstva in ogledovanja klavne živine in mesa. Kovači, ki hočejo delati to skušnjo, naj vložijo pri ravnateljstvu do 25. junija t. l. prošnjo za sprejem k skušnji, ki naj ji prilože:

1.) učno spričevalo in

2.) potrdilo o najmanj triletni službi kot kovaški pomočnik. (Odredba min. za notr. zad. z dne 27. avg. 1873.)

Ravnateljstvo podkovske šole c. kr. kmetijske družbe v Ljubljani.

Živinozdravnik **Lovro Tepina**,
ravnatelj.

V a b i l o

k občnemu zborn „Konjerejske zadruge v Lescah“, reg. zadruge z omejeno zavezo, ki bo v nedeljo, dne 15. junija 1913 ob desetih dopoldne v gostilni pri Krištofu v Lescah.

S P O R E D :

1. Poročilo načelnikovo.
2. Blagajniško poročilo.
3. Račun za leto 1912. in proračun za leto 1913.
4. Slučajnosti.

Opomnja: Če bi na določeno uro sklicani občni zbor ne bil sklepčen, se bo pol ure kesneje vršil s prvotnim sporedom na istem prostoru drug občni zbor, ki bo sklepal brezpogojno.

Lesce, 13. maja 1913.

Ivan Žark, načelnik.

V a b i l o

k osnovalnemu občnemu zboru kmetijske podružnice v Škofji Loki dne 8. junija t. l. ob desetih dopoldne v „Društvenem domu“.

S P O R E D :

1. Poročilo sklicatelja.
2. Volitev odbora.
3. Volitev odposlancev na občni zbor kmetijske družbe.

Snovalni odbor.

PERUTNINAR.

Uradno glasilo samostojnega perutninarskega odseka c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Kako se ozdravijo debele bele kraste na nogah perutnine (apnene noge).

V peti številki „Kmetovalca“ z dne 15. marca t. l. sem omenil v sestavku „Kako moramo oskrbovati perutnino“, da se kaj rad naseli raznovrsten mrčes v kurnjaki, ki niso popolnoma snažni. Poleg drugih se radi naselijo tudi kurjenci, ki so perutnini kaj neljubi gostje. Ti povzročajo na nogah debele bele kraste, ki jim tudi apnene noge pravimo. Naravno je, da se od kurjencev napadena žival ne počuti dobro, ampak je to nadvse neprijetno. Kako pa odpravimo kurjence? Na splošno sem že v omenjenem sestavku poudarjal, kako varujemo perutnino pred raznim mrčesom in kako ta mrčes uničujemo.

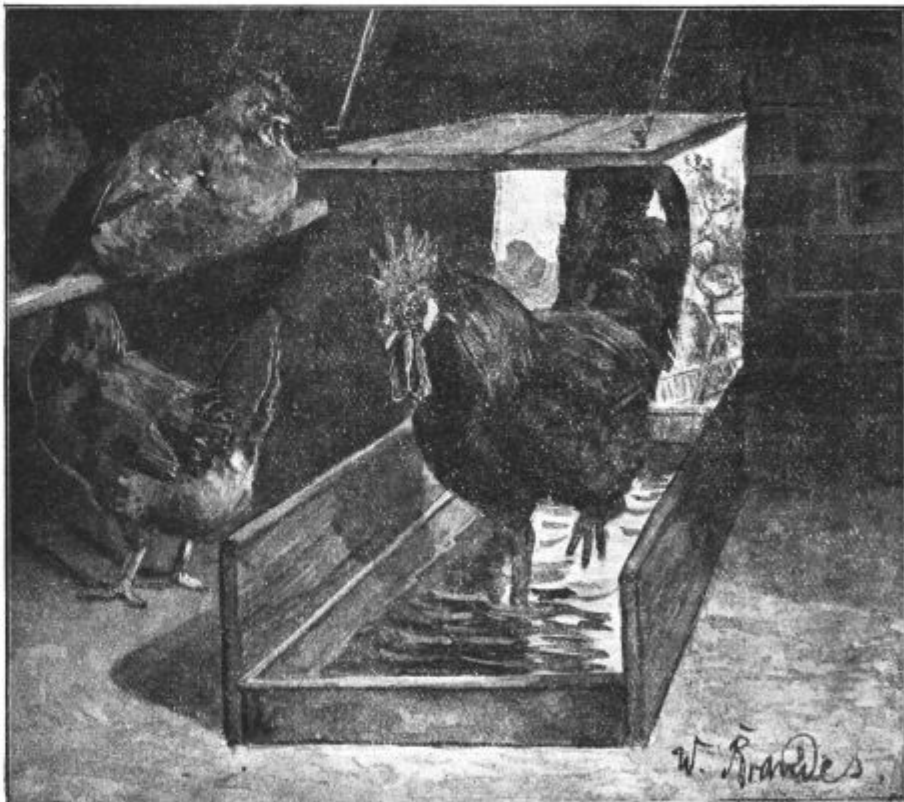
Sedaj pa naj navedem primer, ki v prvi vrsti velja za zdravljenje debelih belih krast (apnenih nog). To zdravljenje ni niti težko, niti drago, niti ni treba živali mazati i. dr., ampak se ta sama zdravi. Ščim pa se doseže to? — S petrolejem!

Neki zdravnik pravi, da je ozdravil debele bele kraste takóle. Pri malih vratcih, kjer žival hodi v kurnjak in iz njega, je postavil korito iz pocinjene pločevine. To korito naj bo dolgo vsaj 50 cm, široko 35 cm in vsaj 8 cm visoko. Ob straneh tega korita in nad njim naj se napravijo deske v taki višini (40 cm) in širini (ob robu korita, torej 35 cm), da je žival prisiljena stopiti v korito in ne more čezenj skočiti ali zleteti. (Žival gre torej po nekakem tunelu.) To korito se lahko postavi v kurnjaku ali pa pred kurnjakom; takoj pri malih vratcih (glej podoba 75., ki predočuje korito v kurnjaku). Ko smo vse tako napravili, pustimo korito nekaj časa prazno (ga ne napolnimo z nobeno tekočino), da se žival privadi takemu izhodu in vходу. Pozneje nalijemo v korito 5 cm visoko vode. Perutnina pa po vodi kaj nerada hodi, ali slednjič se je vendarle privadi. Ko živali že pogumno prekorajajo korito, tedaj nalijemo vrhu vode kakega $\frac{1}{2}$ cm do 1 cm visoko petroleja. Petrolej je lažji od vode in se z njo ne meša, ampak plava povrhu. Množina petroleja, ki se potrebuje, da pokrije vso površino vode, pač ni velika in torej ne more mnogo stati, komaj kakih 20 vinarjev. Petrolej je izvrstno sredstvo proti mrčesu in ga hitro umori.

Ko gre perutnina iz kurnjaka, je primorana iti po koritu in stopa v petrolej ter si takorekoč namaže noge z njim. Ko se vrača v kurnjak, mora zopet stopati v petrolej ter si zopet namaže z njim noge in krače, vrhutega pa zanese petrolej tudi v kurnjak, maže nehote in nevede z njim tla, gnezda in drogove, kjer sedi. Na tak način žival ne uničuje kurjencev samonasebi,

ampak jih zatira tudi v kurnjaku. Obenem stem seveda zatira tudi drug mrčes. Če napravimo živali popisano kopel, ji kmalu začno odpadati kraste in je v 8—14 dneh popolnoma zdrava. Če imamo slično napravo, ostane poleti kurnjak tudi ponoči odprt, kajti v petrolej ne stopi nobena žival, ki je perutnini nevarna.

Kakor je petrolej v tem primeru dobro zdravilo, moram vseeno poudariti, da je v drugih primerih lahko v isti meri škodljiv. Marsikdo bi si mislil: „Če petrolej uničuje kurjence, mora uničiti tudi drug mrčes. Moje kokoši imajo vsepolno mrčesa, posebno pa še pod perutmi in na hrbtu. Dobro, namažem jih s petrolejem, in pomagano jim bo.“ Temu pa ni tako. Sicer bi petrolej res in kaj hitro uničil tudi drug mrčes, toda škodil bi

Podoba 75.

tudi živali sami, zlasti če bi jo namazali pod perutmi in po hrbtu. Koža bi postala nekako temnorjava in bi bila kot ustrojena. Napravile bi se tudi kraste, ki odpadejo šele po dolgem času. Vrhutega pa ubogo žival nekaj žge in jo pritiska k tlom, kakor bi nosila težak tovor. Druga neprijetnost je tudi to, da žival po takem zdravljenju dolgo časa ni porabna za kuhinjo, ker smrdi po petroleju.

Kakor je torej petrolej izborno sredstvo za zdravljenje apnenih nog, tako je kvaren v tem slučaju. Zato se za zadnji primer poslužujemo blažjih (manj močnih) sredstev, kakor n. pr. ono, ki sem ga navedel v številki 5. „Kmetovalca“, namreč zmes iz 100 gramov

špirta in štirih kapljic janeževega olja. Ta zmes se dobro premeša in pretrese ter se pomalem vlija na gobico, ki z njo nalahko močimo napadeno kožo in perje.

Al. Jamnik.

Koliko kokoši moremo dati enemu petelinu.

V srbskem kmetijskem listu „Težak“, ki izhaja v Belgradu, je priobčil neki srbski strokovnjak mično razpravico pod gorenjim naslovom. Ker bi utegnula koristiti tudi našim perutnarjem, jo podam tu dobesedno.

Na vprašanje: koliko kokoši moremo dati enemu petelinu, da dobimo največ oplojenih jajec, ni baš tako lahko odgovoriti. Veljavnih pravil za to iz enostavnega razloga ni mogoče navesti, ker na oplojenje vplivajo mnoge okolnosti, kakor na primer plemo, starost in živahnost petelinova kakor tudi hrana, nega i. dr.

Mladi, ognjevit petelini plemene bolje in večkrat kakor oni, ki so od starosti onemogli, ki so postali hladnokrvni in leni. Zato se more mladim petelinom dati več kokoši kakor starejšim. Vobče je mnogo bolje, da se ne dopusti, da se plemenski petelini za svoj posel, za plemenitev (kopčanje), preveč ne utrudijo, kakor je bolje i to, da se povsem mladi petelini popolnoma izključijo od plemenjenja, če želimo, da dobimo več in dobro oplojenih jajec. Plemo ima velik vpliv na parjenje prirodnih bitij. Petelini debelih, težkih plemen so vobče hladnokrvnejši in mirnejši kakor petelini lahkih plemen in češče plemené (kopčajo) dodeljene jim kokoši. Iz tega tudi sledi, da bomo dodelili petelinom težkih plemen manjše število kokoši, onim lažjim in živejšim jih moremo dati več. Pa tudi med petelini istega plemena se pojavljajo razne npravi ter zato niso vsi ta plemo primerni in sposobni. Često se dogaja, da živ in ognjevit petelin oplodi majhno število jajec, dasiravno mu v njegov harem damo majhno število kokoši. Ali če opazujemo ta pojav natančneje, bomo videli in se prepričali, da dotični petelin nekatere teh kokoši popolnoma zanemarija, se ne ozira nanje, dasi se mu same ponujajo, dočim se drugim kot pravi vitez s srcem in z dušo najmilosrdneje in najognjeviteje približuje in nudi svojo ljubezen. Proti takemu nepravilnemu obnašanju ne moremo ničesar učiniti, ne moremo petelina siliti k naklonjenosti do onih sirot, ampak dati moramo prezirane kokoši drugemu petelinu.

Nekteri petelini zelo hitro, pa vendar dobro plemene, dočim drugi kokoši dolgo gazijo in gnjavijo ter naposled ničesar ne opravijo. Takih petelinov za plemo niti ni treba jemati, ker so bolj kvarni kakor koristni. Pa če bi jih iz kterejakoli vzroka morali upotrebiti, jim bomo seveda poverili čim manjše število kokoši, da dosežemo kolikortoliko uspeha.

Vsekako je bolje in za uspeh sigurneje, da dodelimo petelinu manj kokoši, kakor bi jih mogel po svoji npravi in moči zadovoljiti, odnosno oploditi. Toda v tem zopet ne smemo pretiravati ter zdravemu in dobremu petelinu odločiti zelo majhno število kokoši, ker bi to moglo škoditi stvari sami. Če petelin dobi v svoj harem manj kokoši, bo, posebno če je mlad in ognjevit, češče kopčal isto žival, kakor je za oplojenje potrebno, in kar je preveč, kar je pretirano, to ni dobro. S pretirano pogostim kopčanjem iste živali izpuli petelin kokoši mnogo perja ne samo iz glave, kljuvajoč jo v glavo, ampak tudi iz ledij vsled dolgega gaženja in jo take-rekoč ponekazi, kar bi se naposled moglo še oprostiti,

če bi se kokošje telo stem ne ranilo in slabilo. Kokoši, ki se pretirano pogosto kopčajo, neso mehkužce (jajca z mehko lupino), neoplojena jajca in jajca z dvema rumenjakoma, kar vse ni dobro; vrhutega pa nastopa vnetje jajčnega prevodnika in zelo pogosto kokoš pri tem pogine.

Slednjič se more dodeliti dobremu in zdravemu petelinu tudi več kokoši tedaj, če se žival dobro krmi in neguje in ima dovolj veliko brskališče, kakor pa takrat, ko je hrana slaba, nega nepravilna in brskališče majhno.

Po tem, kar smo prej navedli, moremo za pravilne, normalne prilike priporočiti naslednji razpored:

na enega petelina težjega plemena 6 do 8 kokoši;
na enega petelina srednjega plem. 8 do 12 kokoši;
na enega petelina lahkega plem. 10 do 15 kokoši.

V Krev-coeru, Hudanu in La Flešu, v najodličnejših perutninskih krajih na Francoskem sem videl, da odbero tamošnji perutnarji na 20 do 30 kokoši po 2 zdrava, živahna petelina ter izmenoma po enega puščajo po 2 do 3 dni med kokoši, dočim drugi tačas v kurnjaku zaprt pri dobri hrani in oskrbi počiva in se krepča. Uspehi so v tem slučaju odlični!

Paznemu, umnemu perutnarju, ki dobro pozna svojo žival, njene navade in krajevne razmere, ne bo težko svojo plemensko jato dovesti v razumno število in razdeliti peteline; — začetnik pa bo seveda v začetku nekoliko grešil, ali naučil se bo po lastni izkušnji, kaj in kako mora delati.

Poslovenil A. Jamnik.

Nekaj splošnih vprašanj o perutnarstvu.

Pričnimo najprej stem, iz česar se perutnina razvija. To je jajce. Kaj pa je jajce? Jajce je izdelek, ki se dela v jajčniku ženskih živali. Pri perutnini imamo oplojena in neoplojena jajca. Če jajce ni bilo od petelina oplojeno, ni dobro za valjenje. Za kuhinjo in za prodajo pa nima to nikake važnosti. Vseeno je, ali je jajce oplojeno ali ne. Jajce obstoji v glavnem iz lupine, beljaka in rumenjaka. Jajce je zelo hranilno. Rumenjaki, ki je v njem tudi ona kal, ki se iz nje razvije pišče, služi temu za hrano, dokler pišče ne prekljuje lupine. Pa tudi potem je dobro dajati piščancem sesekanih jajec za krmo. Seveda ne dolgo, ker je piča te vrste precej draga.

Če hočemo jajce ohraniti delj časa sveže in za kuhinjo porabno, ga moramo hraniti v svetlem, zračnem prostoru. Nekteri jih spravljajo tudi med proso, pepel itd. Kdor hoče jajca ohraniti za več mesecev, jih mora primerno hraniti. Na pomlad se jajca pocene, jeseni pa so vedno dražja in pozimi so celo draga. Zakaj pa to? To je čisto naravno. V mrzlem jesenskem in zimskem času kokoši jako malo ali pa nič ne neso. Torej je jajec malo, potrebuje se jih pa mnogo, ali z drugo besedo: prodajalcev in blaga je malo, kupcev pa veliko. Cene zato poskočijo. To pa ni samo pri jajcih, ampak pri vsakem blagu sploh, ki ga ljudje kupujejo. Potem pa tisto strašno zabavljanje po trgih, kako kmet odira meščane, kako nesramen je, da podraži jajce za dva vinarja. Če bi bile mestne gospodinje pametne, bi nakupile jajec takrat, ko so poceni, in bi jih hranile za zimo. Na ta način bi ostale cene veliko bolj enakomerne. Jajca bi pozimi ne bila „tako strašno draga“, pa tudi poleti ne preveč poceni. Ker pa mestne gospo-

dinje nečejo hraniti jajec, naj jih pa začno kmečke gospodinje, ki bi lahko na ta način zaslužile marsikteri groš več.

Pa pustimo ta prepir in se vrnimo zopet k jajcu, ne glede na njegovo denarno vrednost, kajti ne samo kot tržno blago je važno, ampak je velike važnosti tudi za valjenje. Za valjenje izbiramo najlepša oplojena jajca in od takih kokoši, ki so dobre jajčarice, pa tudi kaj vredne za meso. Vedno naj velja načelo: „za plemo vselej le najboljše“. V tem oziru pa se pri nas silno veliko greši, ne samo pri odbiranju jajec za valjenje, ampak posebno pri izbiranju plemen. Kaj nam koristi, če se po dvorišču podijo lepe živali z lepim bujnim perjem, če pa niso zanič. Za plemensko vrednost živali je prvo vprašanje: „Ali da kakih koristi?“ Za naše razmere moramo rediti le take živali, ki so tem razmeram tudi primerne, torej take, ki so se privadile na naše kraje, naše podnebje, na način našega krmljenja in oskrbovanja. Glede oskrbovanja bi bilo bolje, če rečem, take, ki se našega oskrbovanja niso privadile, ker se pri nas zlasti perutnina nič ne oskrbuje ali pa popolnoma nepravilno. Tudi žival se nehote ravna po načelu: „kakor ti meni, tako jaz tebi“. Predvsem moram odsvetovati rejo tuje, zelo plemenite živali, kakor n. pr. francoskih in angleških pasem. Te za nas niso dobičkonosne, ampak so le za športno rejo, za luksus. Za naše razmere je pač najboljša naša domača kranjska kokoš, ki je je pa že jako malo, če sploh že ni izginila s površja. Zato je velike važnosti za nas štajerska sulmdolska kokoš, ki ima vse dobre lastnosti: je dobra jajčarica, dobra koklja in tudi izborna za meso in mora zadovoljiti vsakega Kranjca, dasiravno so ti z dobro kokošjo pečenko precej razvajeni. Te živali moremo pri pravi oskrbi dobičkonosno rediti, ker ravno te nam dajejo poleg popolnoma zadovoljive množine jajec tudi fino, nežno, okusno, lepo belo meso ter so navajene življenja v naših podnebnih razmerah.

Bodimo torej previdni pri izbihi plemenskih živali in se vslej vprašajmo, kaj zahtevamo od njih in ali nam te morejo spolniti naše zahteve. Pri odbiranju jajec pa se ravnajmo po tem, da je od potomcev dobrih plemenskih živali pričakovati tudi istih dobrih lastnosti, ki so jih imeli starši, kajti po Mendlu vemo, da podedujejo potomci navadno od staršev vse one lastnosti, ki smo jih pri njih opazovali skozi več rodov, če pa smo kaki živali umetno vcepili kako dobro lastnost, tako ali tako, je pri potomcih navadno ne opazimo, ker se ne podeduje. Ravnotako navadno izgubi dobra plemenska žival mnogo ali vse dobre lastnosti, če jo prenesemo v druge, popolnoma drugačne življenske odnošaje.

Ker se pri nas jajca za valjenje kupujejo iz drugih krajev (bodisi upravičeno ali ne), se mi zdi vredno poudariti, da se jajca na poti precej pretresejo, torej glede miru precej trpe, ter jih ni takoj dejati pod kokljo, ampak jih je postaviti v kak svetel, zračen prostor, da se umirijo. Dva dni naj ležijo tako, kakor smo jih položili, druga dva dni pa jih obrnimo tako, da pride spodnja stran navzgor. Odsvetoval bi pa polagati jajca iz istih razlogov v hladno vodo.

Preden jajca podložimo, se vprašajmo, kateri koklji in koliko jih podložimo. Določiti moramo za to tudi pripraven, dovolj topel in miren prostor, ki mora biti zavarovan proti prepihu in proti nepričakovanim mrazom, ker se mnogokrat dogaja, da pritisne mraz, baš ko so že nekteri piščanci izlezli. Če jih ne denemo takoj

v gorak prostor in če koklja (zlasti ponoči) zapusti gnezdo, poginejo mladiči vsled mraza, pa tudi še ostala jajca se lahko prehlade. Dalje moramo paziti, da jajca niso umazana, ker to otežuje dihanje in se plod v jajcu lahko zaduši. Večkrat jih moramo zbrisati z mokro cunjico, kadar koklja zapusti gnezdo. Mnogokrat se pa zgodi, da koklja na nikak način neče več obsedeti. Kaj mislite, kaj je temu vzrok? Največkrat povzroča to raznovrsten mrčes, ki ga deloma koklja sama zanese v gnezdo. V toplem gnezdu postane mrčes jako nadležen. Če opazimo mrčes, je najbolje, da se gnezdo premeni, pri koklji pa mrčes pridno zatira. Marsikdaj pa koklja noče več sedeti, dasiravno je mrčes ne nadleguje. Tedaj moramo seveda skrbeti za drugo kokljo. S tega stališča so valilniki seveda mnogo točnejši. Opomnim naj tudi, da so pure za valjenje tudi prav dobre. V času valjenja moramo skrbeti, da se jajca tudi primerno v gotovih časih prezračijo in z vodo poškrope.

Valilnik je važen zlasti tedaj, če hočemo vložiti mnogo jajec. Tudi je v njem laglje obdržati pravilno toplino in snago. Velikega pomena pa je valilnik zlasti tedaj, če smo podložili jajca tudi kaki koklji in ta potem noče več sedeti ter druge koklje nimamo. Vsa jajca so izgubljena! Če pa imamo valilnik, jih lepo prenesemo vanj, in ta nam jih prav lepo izvali. Tudi se ne more zgoditi, da bi ob nepričakovanem mrazu kak izležen piščanec zmrznil. Vendar imajo nekteri še pomisleke proti valilnikom. Pravijo: „Kdo pa naj potem piščance vodi in zobati uči, če nimajo koklje?“ Za to se vedno dobi kaka kokoš, sicer pa tudi tega ni treba. Mladiči si znajo sami pomagati in tudi hrano radi pobirajo.

Izlezle piščance moramo nekaj časa imeti v primerno toplem prostoru in jih primerno krmiti. V mrzlih prostorih radi dobijo nahod, ki jim je dostikrat pogubonosan. Še huje je, če vsled nepravilne hrane dobijo drisko, ki jih navadno uniči. To bolezen dobijo zlasti tedaj, če se jim daje preveč jajec in vode, posebno slabe vode. Taka bolezen se hitro loti tudi drugih piščancev, zato moramo zdrave takoj dejati v drug prostor. Če imajo mladiči v prostoru, kjer tekajo semintja, pretrda tla, se jim pošibijo noge, zato je dobro dejati v take prostore za kake 4 prste visoko žaganja ali pa peska. Sploh je pri mladičkih priporočljiva največja skrb. Ta se nam tudi izplača, kajti vsled nedovoljne oskrbe in slabe krme pogine mnogo piščancev. Tudi mrčes jim je jako nevaren, ki jih lahko tako oslabi, da poginejo.

Valjenje naj se pa vselej tako vrši, da imajo mladiči dovolj toplo pomladno solnce in da se morejo gibati na prostem, kadar nekoliko dorasejo. Ko zadovoljno opazujemo mladi rod, je že obenem čas, da se odločimo, ktere petelinčke bi bilo najbolje obdržati za plemo. One, ki jih nočemo za plemo, pa odločimo za kopune. Pitanje kopunov se prav dobro izplača, ker se po lepih okusnih kopunih mnogo povprašuje. In kdor si privoščiči kopuna, ta pač ne gleda tako zelo na ceno. Pri nas kopunijo one petelinčke, ki jih potem pitajo in prodajajo kot kopune. Zakaj pa to? Kaj pa dosežemo s kopunjenjem? Ali ni to nepotrebno trpinčenje živali? Na Francoskem tega ne delajo več, kajti njih živali so miroljubne; pri nas pa je drugače. Naše pasme so preveč bojevite, da bi mogli to opustiti. Žival pa se dobro redi le tedaj, če je mirna. Trdijo tudi, da spolno življenje slabša kakovost mesa. Petelinčke moramo

ločiti od kokošek. Premladih petelinov sploh ne smemo pustiti po plemenu.

Za kontrolo, koliko jajec nam znese kokoš na leto, je treba zaklopnih gnezd. Če znese kokoš na leto 120 do 150 jajec, nas to more popolnoma zadovoljiti in se reja takih kokoši izplačuje. Vsled tega šele sedaj spoznamo, kako krvavo so potrebna zaklopna gnezda, če hočemo, da je reja perutnine dobičkonosna. Zaklopno gnezdo seveda samonasebi ne pospešuje, da kokoši rade in dovoljno neso, ampak pokaže nam, ktere kokoši ne neso toliko, da bi se njih reja izplačevala. Take kokoši — pod nož! Zaklopno gnezdo nam pomaga tudi izslediti take kokoši, ki jajca zro. Kokoš žre jajca, če ima premalo apnene krme, ali pa če ji dajemo velike jajčne lupine kot apneno krmo, namesto da bi jih dobro zdrobili. Takim kokošim dajemo prazne podložke ali pa porcelanaste, ki se v njih nahaja žveploogljik. Če kokoš tako jajce naključje, ji žveploogljik tako neprijetno zasmrdi, da navadno tega nikdar več ne poskusi. Glede števila jajec ne smemo preveč upati baš od pasme, ampak od posamezne kokoši. Za pleme vzamemo seveda le dobre jajčarice in take peteline, ki so jim matere bile dobre jajčarice. Križanje raznih pasem navadno ne prinese dobrega konca, ker je za to treba temeljitega strokovnega znanja in gotovih ciljev. Če dobimo s križanjem žival, ki nas s svojimi lastnostmi zadovolji, je pa potem vprašanje, ali bo zarod tudi tak. Navadno ni. Najbolje je torej rediti tako pleme, ki je za dotične razmere najboljše in ki o njem vemo, da ima svoje dobre lastnosti stalne. Glede pomena petelinov za pleme opozarjam na tozadevni spis v današnjem „Perutninarju“ pod naslovom „Koliko kokoši moremo dati enemu petelinu“.

Ker se pri nas posebno po Dolenjskem redi precej pur, mora vsak, ki se s to rejo peča, vedeti, da so zelo občutljive, če se pariyo v sorodstvu; zato je treba od časa do časa tujih puranov za posveženje krvi.

Da nam živali morejo dati kak dobiček, jih moramo pravilno krmiti in oskrbovati. Perutninska krma je predvsem razno žito. Poleg tega pa jim je tudi paša potrebna. Še bolj pa se reja perutnine izplača, če se živalim dajo tudi razni kuhinjski odpadki, ki bi jih sicer mogoče proč vrgli. Te odpadke potem živali prav dobro „v denar spravijo“. Manjkati jim seveda ne sme vode. Potrebno jim je pa tudi nekoliko raztopljenega železa. Navadno se dene v vodo par rjavih žebļev, ki oddajo vodi toliko železa, da ga je za perutnino pač dovolj. Krma je tudi tu velikega pomena za nesenje jajec. Kakor trdimo v živinoreji, da krava pri gobcu molze, tako moramo tudi tu trditi, da kokoš pri kljunu nese. To pa moremo trditi le tedaj, če ima žival tudi primerno toplo, svetlo in udobno bivališče. Poleg tega mora imeti primeren prostor za brskališče. Red in snaga v kurnjaku sta važna pogoja v reji perutnine. Kadar so izpolnjeni vsi predpogoji z ozirom na rejo perutnine, tedaj moremo pričakovati, da nam bo žival dajala kakih koristi, da nam bo njena reja prinašala dobiček. Ker pa dobre, primerne naprave ne stanejo ravno malo ter se začetniku perutnorejcu včasih tudi kaj ponesreči, ne sme obupati. Nobeno podjetje ne poplača takoj v prvem letu vseh stroškov, ampak šele sčasoma. Tudi ni pametno začeti z veliko jato perutnine, ampak naj njeno število primerno rase od leta do leta.

Poskusimo si izračunati, kako se splačuje reja perutnine!

V nekem ljubljanskem zavodu se predvsem rede kokoši — seveda po umnih načelih. Kokoši imajo velike, lepe kurnjake, jajca neso v zaklopna gnezda, imajo tudi brskališče in pašo ter dobro oskrbo. Krmijo se po posebnih predpisih. Krma za eno kokoš stane na dan 1½ vinarja, na leto torej 5 K 47½ vinarjev. Če kokoš znese 150 jajec na leto in te prodamo povprečno po 6 vinarjev, dobimo zanje 9 kron. Pomisliti pa moramo, da nam kokoš tudi predstavlja vrednost vsaj 3 kron. Če redimo 20 kokoši, bi nam donašale vsako leto 180 kron in bi predstavljale vrednost 60 kron. Od vsakoletne vrednosti pa moramo odšteti primerno vsoto za naše delo, za prostor, ki ga kokoši rabijo, in za amortizacijo kurnjakov, orodja itd. Tak račun seveda dobimo le, če znese vsaka kokoš 150 jajec na leto.

Iz navedenega je razvidno, da nam more perutnina sčasoma dajati lepih koristi, če se umno pečamo z njeno rejo. Jamnik.

Perutninarske vesti.

Perutninarski tečaj na Grmu. Kmetijska šola na Grmu priredi ob nedeljah dne 8. in 15. junija t. l. perutninarski tečaj z naslednjim sporedom. V nedeljo, 8. junija od treh do petih popoldne: Važnost perutninarstva. Dohodki kokošereje. Napake pri kokošereji. Vrednost kokošjih plemen. Odbiranje kokoši za pleme. V nedeljo, 15. junija od treh do petih popoldne: Zboljšanje kokošereje. Krmljenje kokoši. Strežba kokošim. Bolezni pri kokoših. Zboljšanje kurnjakov. Pouk bo združen s praktičnim razkazovanjem. Tečaj je namenjen gospodinjam in kmetiskim dekletom.

Perutninsko gojišče na Grmu. Kmetijska šola na Grmu ima gojišče za plemenske kokoši, race in gosi. Gojišče se peča z obsežno rejo laških jerebičark in štajerskih sulmtalskih kokoši ter ima jajca za valjenje in plemenske živali obeh teh pasem naprodaj. V zadnjem času se je vpeljala tudi reja pekinških rac in emdenskih gosi, toda v majhni meri. Zato tudi gojišče za sedaj ne more zadostiti vsem naročilom na račja in gosja jajca za valjenje, ki so došla v zadnjem času. Jajca za valjenje se oddajajo, in sicer kokošja po 20 h, račja po 30 h in gosja po 40 h komad, in sicer proti povzetju. Zavoj se računa po svojih stroških.

Petlini laškega in sulmtalskega plemena se bodo oddajali proti jeseni iz perutninskega gojišča na Grmu, in sicer po 6 K. Naročila sprejema ravnateljstvo kmetijske šole na Grmu.

Razstava v Karlovcu (Hrvatsko). Karloško gospodarsko društvo razvija živahno agitacijo za razstavo v letošnjem poletju, kjer bi predvsem bila razstavljena perutnina in kunci ter čebele. Mesto Karlovec je v ta namen dovolilo tisoč kron in pričakuje, da bodo okoličanska gospodarska društva tudi določila primerne vsote za to. Deželna vlada pa je pripravljena dati tudi 100% od tega, kar dajo društva in zadruga. Pričakovati je, da bo razstava jako bogata razstavnih predmetov, zato bi bilo priporočati obisk te razstave. Kdaj bo ta razstava otvorjena, bomo še pravočasno poročali v „Peritninarju.“ J.